

Međunarodni znanstveno-stručni skup

MODELI UPRAVLJANJA PROCESIMA OBNOVE I RAZVOJA POVIJESNIH GRADOVA
Primjer Ivanić-Grada: Mogućnosti revitalizacije i obnove starog Ivanića
Ivanić-Grad, 11. studenoga 2011.

Jelena Kljaić Šebrek

Petrova gora u novom ruhu – primjer modela obnove kulturne baštine

Jelena Kljaić Šebrek, mag.oec., LAG Petrova gora, Petra Svačića 4, HR-44 410 Gvozd, Tel.: +385 91 517 78 77,
E-pošta: jelenak101@gmail.com

Sažetak

Petrova gora važan je čuvar hrvatske povijesti i mogući kulturno-povijesni centar u budućnosti. U svojoj bližjoj okolini povezuje nekoliko manjih mjesta, kao što su Gvozd, Topusko, Vojnić i Krnjak koji su udruženi u zajedničkom djelovanju Lokalne akcijske grupe Petrova gora kao nositelji aktivnosti obnove sa ciljem kulturnog, socijalnog i gospodarskog osnaživanja cijelog područja. Svrha ovog rada je opisati model obnove kulturne baštine na području Petrove gore te razvoja kulturnog turizma, koristeći metode individualnog pristupa, analize i generalizacije. U fokusu obnove kulturne baštine su kulturno-povijesno naslijeđe hrvatskog kralja Petra Svačića i oživljavanje kulturne baštine Drugog svjetskog rata: Memorijalnog spomenika Petrova gora, Partizanske bolnice te zgrade ZAVNOH-a u Topuskom. Obnova je planirana kroz partnerstvo općina i gradova, lokalnih udruga, poduzetnika, kao i aktivno sudjelovanje građana. Cijeli projekt dijelom bi bio financiran sredstvima projekata Europske Unije, korištenjem pristupa Leader. Razvoj Petrove gore planiran je u dvije faze: obnova kulturnih spomenika i osnivanje eko-gospodarstva te osnivanje Multikulturalnog edukativnog centra. Planirani model obnove rezultirao bi razvojem novih prepoznatljivih turističkih proizvoda te gospodarskim, socijalnim i kulturnim oživljavanjem prostora Petrove gore, što će sigurno povećati kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Ključne riječi: kulturni resursi, model obnove, održiv ruralni razvoj, kulturni turizam

Uvod

Naziv Petrova gora u svojem nazivu predstavlja ne samo bogati ekosustav središnje Hrvatske, nego i bogato kulturno-povijesno područje čiji prirodni i kulturni resursi pružaju veliki potencijal za održivi razvoj ruralnog turizma. U svojoj bližoj okolini povezuje nekoliko manjih mjesta - Gvozd, Topusko, Vojnić i Krnjak, mjesta koja povezuju povijesna zbivanja, ali i slični problemi s kojima se danas susreću. Iako slični po mnogočemu, svako mjesto se odlikuje svojom jedinstvenom prepoznatljivošću. Zbog svojih raznolikih kulturnih resursa, područje Petrove gore predstavlja veliki razvojni izazov, kako lokalnoj zajednici tako i društvu u cjelini.

LAG Petrova gora i program Leader

U travnju 2010. osnovana je Lokalna akcijska grupa Petrova Gora kao prirodni sljedbenik višegodišnjeg partnerskog djelovanja dionika četiri općine rubnih dijelova Karlovačke i Sisačko-moslavačke županije kroz zajedničko međusektorsko tijelo lokalne zajednice Regionalni savjet građana (RSG). Aktivnosti RGS-a provodile su se u okviru projekta „Buđenje odgovornosti građana uz potporu organizacija civilnog društva“ koji su provodili Centar za civilne inicijative (CCI) i Regionalna zaklada za lokalni razvoj Zamah, uz potporu EU programa PHARE 2006.“ LAG Petrova gora je udruga građana koju su osnovale općine Barilović, Gvozd, Krnjak, Vojnić i Topusko, Centar za civilne inicijative i 18 fizičkih osoba, istaknutih članova lokalne zajednice, predstavnika raznih udruga te poslovnog i javnog sektora, a cilj im je unaprijediti vrijedne prirodne i kulturne osobitosti Korduna, područja bogatog termalnim izvorima, izletištima i lovištima, ljepotama Korane, spomenicima antičke i srednjovjekovne povijesti te antifašističkog pokreta u Hrvatskoj. Trenutno je u izradi Lokalna razvojna strategija koja ima zadatak, na temelju analize stanja, definirati prioritete te mjere i aktivnosti unutar prioriteta koji će usmjeriti i pokrenuti razvoj cijele regije. LAG Petrova gora djeluje u okviru EU programa *Leader*. *Leader* predstavlja inicijativu Europske Unije za mobiliziranje i provedbu ruralnog razvoja u ruralnim zajednicama kroz lokalna javno-privatna partnerstva („Lokalne akcijske grupe“). Namjera mu je pomoći ljudima, udrugama, poduzećima i ostalim potencijalnim čimbenicima u ruralnim područjima u razmatranju potencijala svojeg područja te u poticanju provedbe integriranih, kvalitetnih i originalnih strategija održivog razvoja te iskorištenja mogućnosti financiranja razvojnih projekata iz sredstava programa *Leader*. Jedna od osnovnih karakteristika *Leadera* je stavljanje naglaska na lokalno stanovništvo, koje se oduvijek smatralo glavnim čimbenikom ruralnih

područja, te na njihove sposobnosti otkrivanja onoga što najbolje odgovara njihovom okolišu, kulturi, radnim tradicijama i vještinama. *Leader* koristi sedam principa: teritorijalnu podjelu, pristup od dolje prema gore, partnerstvo bazirano na LAG-ovima, inovativnost, integrirani razvoj, umrežavanje i kooperaciju te lokalno financiranje.¹ U ovom radu naglasak je na razvoju modela obnove i revalorizacije kulturnih dobara na području Petrove gore, kao značajnom segmentu ukupnog ruralnog razvoja. Program *Leader*, između ostalog, obilježavaju sljedeće karakteristike koje značajno olakšavaju izgradnju kvalitetnih modela obnove kulturnih dobara kao pokretača i okosnice razvoja turizma:

- lokalne razvojne strategije - omogućavaju lakšu identifikaciju kulturnih resursa te izgradnju realnijih i konkretnijih modela obnove kulturnih resursa
- javno- privatno partnerstvo - omogućuje integrirani pristup i aktivno sudjelovanje svih dionika uključenih u obnovu kulturnih resursa
- Bottom-up pristup koji omogućuje izgradnju modela obnove kulturnih resursa najbolje prilagođenih stvarnim potrebama jer uključuje lokalne čimbenike u donošenju odluka. Bottom-up pristup ujedno je i najznačajnija osobina pristupa *Leader*.

Kulturni resursi i kulturni turizam

Područje Petrove gore, kao mjesto dodira različitih kultura, bogato je materijalnim i nematerijalnim kulturnim dobrima koji čine ključan činitelj u razvoju kulturnog turizma, kao jednog od selektivnih oblika turizma koji se razvijaju na ovom području. Od kulturnih znamenitosti posebno se ističe grob kralja Petra Svačića, posljednjeg kralja hrvatske krvi koji je poginuo u bitci s Mađarima 1097. Nadalje, Petrova gora je i mjesto na kojem se nalazi pavlinski samostan Sv. Petra uništen u turskim napadima u 15. i 16. stoljeću, a jedan je od najstarijih pavlinskih samostana u Hrvatskoj u kojem su nađeni i ostaci iz antičkog doba. Ipak, jedan od najprepoznatljivijih spomenika Petrove gore je spomenik na vrhu Veliki petrovac kojim se željela naglasiti veličina Petrove gore u antifašističkoj borbi na tom području. Taj monumentalni spomenik danas je u devastiranom stanju, ponajviše oštećen otuđivanjem ploča od nehrđajućeg čelika.

Iz vremena II. svjetskog rata posebno se ističe Centralna partizanska bolnica koja se nalazi u šumskom području Pišin gaj. Bolnica se sastoji od drvenih baraka i zemunica kakve su se koristile u 2. svjetskom ratu za smještaj, liječenje i skrivanje ranjenika. Osim ove bolnice, koja nije bila otkrivena za vrijeme trajanja rata, postojalo je na Petrovoj gori i njenoj okolici

---

¹ *Leader-od inicijative do metode-vodič za poduku o Leaderovu pristupu* (2004.), Zagreb, ZOE, str. 48

još sedam bolnica. Bolnica je rekonstruirana 1961. godine od drvenih kuća koje su nakon rata vraćene vlasnicima. Bolnica je imala vlastitu pekarnicu, kovačnicu, kožaru, bazen za kupanje, spremište i agregat za struju. Danas je bolnica djelomično devastirana i zahtijeva obnovu.

Obnova i reaktivacija gorenavedenih znamenitosti ključna je za očuvanje tradicije te izgradnje prepoznatljivog brenda Petrova gora.

Područje Petrove gore također je poznato po brojnim starim tvrđavama, srušenoj zgradi ZAVNOH-a i drugim povijesnim znamenitostima. S obzirom na svoj položaj te prisustvo različitih kultura i naroda, Petrova je gora u više navrata bila mjesto pogođeno ratnim događanjima. Tako je i nakon posljednjeg rata područje ostalo oštećeno, velik broj stanovnika je odselio u druga područja i veće gradove, a gospodarstvo je zamrlo. Sve to je ostavilo traga i na kulturnim resursima koji su godinama zanemarivani, uglavnom zbog manjka inicijative i financijskih sredstava. Jedna od aktivnosti LAG-a Petrova gora je i stvaranje interaktivnog kataloga kulturnih znamenitosti Petrove gore koji bi posjetiteljima olakšao obilazak i upoznavanje kulturnih lokaliteta.

LAG Petrova gora svojim aktivnostima potiče partnerski pristup u izgradnji modela obnove kulturnih resursa, uključivanjem lokalnih vlasti, stanovništva te predstavnika gospodarstvenika i civilnog sektora. Petrova gora danas je rijetko naseljeno područje koje karakterizira nerazvijeno gospodarstvo, visoka stopa nezaposlenosti, loša obrazovna struktura stanovništva te neaktivna i neprofilirana poljoprivredna djelatnost. Još veći problem čini nedostatak vizije kao i nedostatak strateškog plana za razvoj cijelog područja. Širenjem mreže LAG-ova, stimulira se inovativni pristup i razmjena znanja, što je često nedostupno u rijetko naseljenim ruralnim krajevima u kojima se nalaze kulturni resursi. LAG Petrova gora kroz svoje aktivnosti potiče socijalnu uključenost građana i ostalih dionika prilikom rješavanja nagomilanih problema.

Kako se kao jedan od osnovnih problema javlja nedovoljna educiranost stanovništva, LAG Petrova gora organizirao je nekoliko edukativnih modula namijenjenih lokalnom stanovništvu. Edukacije se odnose na zanimanja koja će imati važnu ulogu u budućnosti ovog ruralnog kraja. Tako su dosada organizirane edukacije za animatora ruralnog turizma i turističkog vodiča, kao i edukacije za jačanje kapaciteta u ruralnom turizmu, sa svrhom stjecanja znanja i vještina potrebnih za definiranje turističkog proizvoda, promociju proizvoda, izradu marketinškog plana i druga znanja koja će omogućiti samozapošljavanje stanovništva te oživljavanje cijelog prostora. Kulturna dobra važna su za izgradnju novih turističkih proizvoda pa stoga zauzimaju i značajno mjesto u navedenim edukacijama. Lokalnom stanovništvu pruža se i potpora u pripremi i pisanju projekata vezanih za ruralni

razvoj kroz koje mogu doći do financijskih sredstava potrebnih za obogaćivanje turističke ponude.

Faze u modelu obnove kulturne baštine Petrove gore

S obzirom da procesi obnove gorenavedenih kulturnih resursa zahtijevaju znatna financijska sredstva, model obnove kulturne baštine podijeljen je u dvije faze. U prvoj bi se fazi područje Petrove gore osnaživalo aktivacijom onih resursa koji su trenutno na raspolaganju te ne zahtijevaju veća financijska sredstva. To prije svega podrazumijeva revitalizaciju nematerijalnih kulturnih dobara koja su godinama zanemarivana, a za čiju je obnovu potreban ponajviše angažman lokalnog stanovništva i lokalnih vlasti te manji udio financijskih sredstava. Nadalje, ova faza uključuje veću aktivnost seoskih obiteljskih gospodarstava kroz organizaciju sajмова, izložbe starina, radionice o starim zanatima i slično. Ove aktivnosti imaju zadatak očuvati tradiciju te ponuditi zanimljive kulturne događaje posjetiteljima, a rezultirale bi povećanjem kvalitete života na selu kroz veću zaposlenost stanovnika i generiranje većih prihoda te posredno i smanjenjem socijalne isključenosti područja. Veća kvaliteta života potaknut će stanovnike na ostanak, a postoji i mogućnost privlačenja novog stanovništva. Ovo je prvi korak u izgradnji prepoznatljivog turističkog proizvoda Petrove gore. Sastavni element kvalitetnog proizvoda činila bi i eko-poljoprivredna gospodarstva koja bi upotpunila turističku ponudu domaćim tradicionalnim proizvodima. Na eko-gospodarstvima bi se obnovile tradicionalne drvene kuće i mlinovi, pripremala bi se tradicionalna jela od organski uzgojenih namirnica, a posjetitelji bi i sami mogli sudjelovati u svakodnevnim aktivnostima života na gospodarstvu. Kako je područje Petrove gore mjesto suživota različitih kultura, bila bi to izvrsna prilika za upoznavanje i usporedbu različitih običaja u pripremi hrane, izrade vezova, tradicionalnih plesova, gradnje kuća i sl. Daljnji korak je izgradnja etno-sela Petrova gora kroz obnovu niza tradicijskih drvenih kuća od kojih bi svaka prezentirala jedan od tradicionalnih obrta. Tako bi jedna kuća pripadala, primjerice, pekaru gdje bi posjetitelji mogli vidjeti postupak proizvodnje kruha kroz povijest. Bila bi ovo izvrsna prilika za djecu iz obližnjih velikih gradova da se na zanimljiv i pristupačan način upoznaju s kulturom ovog kraja.

U drugoj fazi modela obnove pristupilo bi se obnovi spomenika Petrova gora kao i Centralne Partizanske bolnice. S obzirom da bi se u prvoj fazi cijeli prostor gospodarski i socijalno oživio, postojali bi dobri preduvjeti za stvaranje kapaciteta za pristup ovim kompleksnom projektima. Projekti bi se financirali iz programa EU (Leader i dr.), uz sufinanciranje lokalne zajednice koja je osnažena u prethodnoj fazi.

Cjelokupnu kulturnu ponudu ujedinió bi Multikulturalni edukativni centar. Bio bi to moderan multimedijalni centar koji bi kroz tečajeve, interaktivne radionice i projekcije upoznao posjetitelje s posebnostima različitih kultura koje žive ili su živjele na Petrovoj gori. To je spoj povijesti i moderne tehnologije, a sve u svrhu očuvanja kulturnih resursa te edukacije posjetitelja, učenika i studenata domaćih i stranih Sveučilišta.

Predloženi model obnove kulturne baštine Petrove gore ospežan je projekt koji zahtijeva partnerski pristup svih dionika kako bi se uspješno obnovila kulturna baština te integrirala u nove, inovativne turističke proizvode. Očuvanje tradicije i kulturne baštine važno je za izgradnju identiteta svakog područja, ali ujedno pruža mogućnost razvoja selektivnih oblika turizma koji će osnažiti područje Petrove gore u socijalnom, kulturnom i gospodarskom pogledu.

Literatura:

1. McKercher, B.; Du Cros, Hilary(2002.), *Cultural tourism*, Oxford, Clarendon Press
2. *Strategija za razvoj kulturnog turizma RH* (2003.),Zagreb, Institut za turizam
3. Holjevac, A.(2002.), *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Opatija, Fakultet za turistički i hotelski menadžment
4. *Leader-od inicijative do metode-vodič za poduku o Leaderovu pristupu* (2004.), Zagreb, ZOE

Jelena Kljaić Šebrek diplomirala je na Fakultetu za turistički i hotelski menadžment u Opatiji. Zaposlena je u Ženskoj grupi Karlovac: Korak na EU projektu iz programa Žene na tržištu rada. Uključena u rad LAG-a Petrova gora gdje sudjeluje u izradi Lokalne razvojne strategije. Vlasnica je OPG-a na području LAG-a Petrova gora i bavi se uzgojem bobičastog voća te održivim razvojem turizma u ruralnim područjima.